

*"Om någon frågade mamma
hur hon mådde
brukade hon svara
med vad hon hade gjort."*

Det dog fyra under loppet av en vecka. Det var så det var här nere. Martin var en av dem. Han bodde i kvarteret bakom oss. Vi hade pratat om att bjuda in honom på kaffe, men det hade aldrig blivit av.

Jag hade flyttat in hos Tine för att börja jobba på färjorna. Det var hon som hade tagit alla kontakter. Hon ringde och skröt om min studentexamen, jag hade tagit studenten 1984. Jag satt i gungstolen och matade Ditte med nappflaska, orkade bara inte höra hur hon bredde på. Så jag gungade och gungade, snabbare och snabbare, och plötsligt var det något som gav vika. Det knakade till i skenan under stolen och jag föll pladask åt sidan rakt i golvet med nappflaskan i högsta hugg och Ditte i armarna. Tine såg det, skakade på huvudet och fortsatte prata i telefon. Hon vände sig ut mot fönstret i vardagsrummet. Det regnade, regnet bildade långa rännilar på husväggarna.

– Då säger vi så, hej då, sa Tine och la på.

– Du skulle ha hört dig själv, sa jag.

– Du får komma på intervju i morgon. Då kan du börja i februari. Nej, hon vill inte ha mer.

Tine sträckte sig efter nappflaskan och gjorde ett ljud mot Ditte. Sedan gjorde hon samma ljud mot mig.

– Vad säger man? frågade hon.

– Ja, vad säger man? svarade jag.

Tine hade alltid fixat och trixat åt mig. Hon sa att det var vår mammas fel. Mamma hade från att jag var nyfödd tvingat Tine att ta hand om mig. Hon tvingades byta blöjor på mig och natta mig med vaggvisor tills hon fick ont i halsen. Och om hon råkade beklaga sig sa mamma alltid: Vad är det för struntprat, ta en marmeladsmörgås. När jag blev större måste Tine följa mig till skolan och hjälpa mig med läxorna varenda dag. Hon drog alltid fram meddelandeboken som bevis:

– Titta själv, jag har också skrivit i den, sa hon en gång till mamma.

– Du tjatade tills jag gav med mig, svarade mamma.

– ”Jane har varit sjuk, men nu mår hon bra.”

– Du tjatade, säger jag ju.

– Ja, ja, ja, sa Tine med glimten i ögat.

Tine ordnade en hel del med den där glimten. Ditte var en direkt följd av den, och en noga uttänkt plan. Hon var tjugo-fyra när hon blev gravid. Pappan var en välbyggd isländsk elektriker. Han hade varit på genomresa och skulle övernatta i Rödbyshamn. Hotellet hade varit rena döden så han hade gått

ut på stan och träffat Tine där. Dagen efter for han härifrån. Tine hade ingen aning om var han befann sig nu, hon kom inte ens ihåg vad han hette. Hon påstod att det var Kádur eller Kálif, men det stämde nog inte.

Vi satt på golvet och tittade på den förlista gungstolen. Ditte jollrade. Jag undrade hur jag skulle kunna sälja parfym, jag som aldrig ägt en flaska själv.

– Vad gör vi med din gungstol nu? frågade jag.

– Vi får laga den.

– Hur då? Jag lovar att betala.

– Med vilka pengar då?

Tine reste på sig. Hon gick ut i hallen och tog på sig kappan och kom in med handväskan i högsta hugg.

– Jag går och köper rosenbröd. Nu måste vi mysa lite.

– Tine, jag passar inte som parfymförsäljerska.

– Du lär dig, sa hon och gick.

Jag satte på kaffe. Stod i köksfönstret och vinkade mot henne då hon kom tillbaka. Hon svängde brödpåsen över huvudet.

I avgångshallen hördes klappret från skor. Röster blandades, Monas kvitrande hördes mer än alla andras. Vi passerade den folktomma tullen och kom ut i personalrummet med fönster som gick från golv till tak och med utsikt över Östersjön. "Danmark" var försenad. Det tändes cigaretter, och frisyrier bättrades på framför spegeln i ena änden av rummet. Mona vände sig om med en stålkam i handen.

– Hur länge ska vi behöva vänta?

– Minst en halvtimme.

– Innan de lagt till och alla kört i land.

När Mona ställde frågor rakt ut i rummet fick hon alltid minst två svar. Det hade jag märkt redan första dagen. Nu presade hon sig ned mellan killarna från tax free-shopen:

– Får jag klämma in mig? frågade hon med plutande röd mun.

– Inga problem.

– Du är ju så smal Mona, sa den sötaste av dem.

– Åh, Tim. Du är allt en riktig smickrare.

Vid fönsterbordet åkte det fram en kortlek. Jag letade efter ett äpple i min nätkasse, jag var hungrig. Detta trots att jag ätit frukost för mindre än en timme sedan. Den stora klockan ute i väntsalen visade kvart över åtta, men den gick en och en halv timme för fort. Det visste alla. Tine hade förberett mig på det då jag skulle börja mitt första skift.

– Om ni får sitta och vänta, lita inte på den stora klockan. Den går en och en halv timme för fort.

– Det kan du ju inte veta. Du har inte jobbat på ett halvår.

– Tro mig. Jag vet.

Mona satt och svängde med sina små fötter i sina mörkblå pumps och sjöng:

– *Och de väntade tills de dog, och de väntade tills de dog.*

– Så illa kommer det nog inte att gå.

– Den kommer därute nu, Mona, sa Tim, som var den ende som reste sig och gick fram till fönstret. Han stod tryckt mot det, hans röst var djup och behaglig. Jag tog en stor tugga av äpplet, det var ovanligt saftigt för att vara ett vinteräpple. Tim log mot mig:

– Det låter saftigt, sa han, och jag nickade och log tillbaka med munnen full.

Det luktade maskinolja där vi gick ombord. Det slamrade när man gick över landgången, men när man väl var ombord absorberades alla ljud av den våta golvbeläggningen. Jag följde Mona och Marie Svendsen till parfymbutikens personalingång. De två som jobbat natten hade precis räknat klart kassan och

kom ut med pengapåsarna i händerna.

– Har det varit nåt att göra? frågade Mona.

– Inte ett dugg.

– En riktig rövtur.

De var röda i ansiktet och såg trötta ut. De bodde i Holeby och turades om att köra bilen. Jag hade inte jobbat ihop med dem än, men vi hälsade alltid hjärtligt när vi avlöste varandra. Tine kallade dem Ris och Ros. Jag visste inte vem som var vem. Möjligtvis var Ros den minsta av dem, för hon log mest. De var kusiner och hade gift sig med ett brödrapar från Nysted. Nu skulle de hem och sova, de tog farväl och gick mot banken på sina korksulade skor.

Vi intog parfymbutiken och kassorna. Marie Svendsen var snabbast att räkna upp växelkassan, jag hade inte riktigt fått kläm på det än. Det ställde en del krav på finmotoriken att med höger pekfinger skjuta mynten över bordet ned i vänster handflata. De flesta kunde knäcka myntrullarna med bara ett slag mot disken, men för mig slutade det alltid med att jag fick stå där och pilla bort papperet. När Mona var klar med växelkassan drog hon alltid fram ett ljusblått gosedjur ur sin väska och satte det på sin kassaapparat.

– Det är min maskot, sa hon alltid om någon frågade varför, och även om de inte frågade.

När färjan hade lagt ut gick en av oss och öppnade. Glasdörrarna slogs upp och låstes fast vid metallhållarna i golvet på båda sidor om öppningen. Om det väntade kunder, strömmade de in utan att man fick en chans att komma ut först. Då var man tvungen att bana sig väg igenom med höjt huvud. Jag hade

håret i en hästsvans. Det var lättare att expediera när håret inte for fram och tillbaka i ansiktet.

De flesta kunderna på utresan var svenskar på skidsemester som köpte solkräm och cerat. De hade röda och blå skidjackor och stora stövlar av hög kvalitet.

Vi stod bakom disken vid varsin kassa och blickade ut över myllret av människor. Det var ett tillfälligt uppehåll i kundströmmen till oss. Marie Svendsen utnyttjade pausen till att pröva det nya varuprovet från Lancôme.

- Fy sjutton, sa Mona.
- Den är värre än Blue Grass. Man känner den ända hit.
- Den luktar katt. Den är sur.
- Gå och tvätta dig, Marie.
- Nej, ge mig Paris i stället.
- Ja, dränk den med Paris.

Mona skickade den lilla runda flaskan över disken till Marie, som sprayade lite på båda armarna, halsen och i håret. Mona skrattade. Doften av rosor spred sig. Marie sprutade sedan rakt ut i rummet och mot mig, jag sträckte fram min handled. Jag började gnida in parfymen i huden, men de andra hejdade mig.

- Nej, nej.
- Du förstör doftmolekylerna på det sättet.
- Man ska alltid låta parfymen självtorka.
- Jag vet, men jag glömmer hela tiden bort det.

En tjock kvinna med skeptisk blick kom in i lokalen. Hon såg sig om och tog sedan sikte på mig. Hon hade förtöjt hand-

väska kring både hals och överkropp. Ur handväskan stack det upp en lång papperslapp som hon drog fram och räckte till mig:

– Det är inköpslistan. Den är min systers. Jag ska ha något själv också, men jag kommer inte ihåg vad det heter. Det börjar på H, sa hon med en stämning som mest påminde om en björns brummande. Jag vände mig mot hyllorna och började leta.

– Sjuttiofem, sa Mona på svenska från sin kassa.

Dagens rätt var äpplefläsk. Mona åt en stor portion och drack Cola till det. Jag satt och funderade över var all maten hon stoppade i sig tog vägen. Jag hade egen mat med mig, en rågbrödssmörgås med rökt korv. Tine hade brett smör på den. Mona skrapade upp de sista resterna av fläsk och äpplen på gaffeln, tuggade och slickade sig om munnen. Cigaretterna kom fram. Hon rökte ett märke med extra långa cigaretter.

– Då står man sig ett tag till, sa hon och blåste röken rakt upp i luften.

Det var en kvart kvar till avgång. Jag reste på mig och tog en tur på däck. Molnen hängde tunga över Puttgarden, men luften kändes mild så det skulle nog inte bli mer än regn. Jag gick fram till relingen. Matroserna därnere hade fullt upp med att dirigera trafiken till de rätta filerna på däck. Det fanns tre rader med personbilar. Det var även många lastbilar på väg mot lastbildäcket. Det såg inte ut som om vi skulle ha något tåg med oss på den här turen. Hotel Puttgarden stack upp bakom lagerbyggnader och baracker. En gång hade jag ätit kalvschnitzel med vitsås därinne. Det var på Kristi Himmelfärds-

lovat när jag gick i nian. Vi var tre tjejer och tre killar som åkt över tillsammans. Egentligen skulle vi till Burg, men vi hade missat bussen och det var över en timme till nästa.

Jag vände på klacken och gick tillbaka in. Det stod redan kunder och trängdes utanför glasdörrarna till parfymbutiken. Men Mona generade sig aldrig. Hon stod lutad över disken och målade naglarna. Marie Svendsen var i full färd med att fylla på i hyllorna. Jag gick bakom disken, stängde om mig och la min nätkasse på hyllan under kassaapparaten. Mona viftade med de rosafärgade naglarna.

- Kan inte nån hämta lite godis?
- Bra förslag, sa Marie Svendsen.
- Det kan jag göra, sa jag.
- De hade mycket bräck i dag. Se om det finns några guld-karameller.

”Bräck” hade ingått i mitt ordförråd alltsedan Tine började jobba på färjorna. Om förpackningen på en vara gått sönder gick den inte att sälja och då kunde personalen förse sig. Jag tog personalingången, Tim höll på att städa bland kartongerna därinne. Han rev isär dem och buntade ihop dem med hjälp av en maskin. Han såg förvånad ut när jag dök upp bakom hans rygg:

- Hallå där!
- Hej.
- Har du kartonger till mig?
- Nej. Jag skulle bara höra om ni hade nåt bräck.
- Visst, annars så ser vi bara till att vi får det. Vad vill ni ha?

Toblerone?

– Det blir bra. Tack.

Han sträckte sig upp till en hylla och drog ned en tilltufsad Toblerone. Han fick också fatt i en halv påse vingummi. Jag tog emot det och log mot honom. Han log tillbaka, ett mycket varmt leende. Jag tänkte att det inte var så ofta man såg killar le på det viset.

– Tusen tack, sa jag. Tyvärr kan jag inte återgälda det.

– Jo, det kan du. Du kan väl städa?

– Vad menar du?

– Med en kvast. Du kan städa åt mig hela dan i morgon.

– Det går inte, jag ska jobba natt.

– Det var ju synd. Men vänta, det ska ju jag också.

Jag var inte säker på om han menade det eller inte. Jag bara stod där och visste inte vad jag skulle säga. Han började skratta.

– Jag bara skojade. Hälsa de andra.

Han vände tillbaka till kartongerna på golvet. Jag gick tillbaka till parfymbutiken kramandes godiset tätt mot kroppen. Mona stod och väntade med händerna formade som en skål.

– Ajdå, hade de bara vingummi?

– Det är ju gott.

– Jag fick Toblerone också.

– Usch, jag tål inte nötter.

– Är klockan redan så mycket?

Färjan skälvde till, vi la ut och började överfärden. Marie Svendsen gick för att låsa upp medan Mona tuggade klart. Passagerarna hälsades välkomna av en kvinnlig röst redan

innan vi passerat ut genom vågbrytarna. Så snabbt gick det inte varje gång.

Vi hade kunder under hela överfarten. De köade utanför glasdörrarna. Inne i butiken steg temperaturen gradvis, jag svetades på överläppen och i hårfästet. Men när jag kastade en snabb blick i spegeln så syntes det inget. Jag använde en ny sorts puder som Marie Svendsen rekommenderat. Det var något med färgen som fick mig att likna en vaxdocka. Jag brukade även använda ögonskugga, mascara och eyeliner, men väldigt sällan läppstift. Mona hade kommenterat det en dag:

- Ska du inte ha nåt på läpparna?
- Nej. Jag får så stor mun av läppstift.
- Kanske det, men jag tycker att du har en väldigt *liten* mun.

Dagarna därefter kämpade jag med att försöka göra nederdelen av ansiktet bredare, till och med när jag var ensam i butiken, tills Elsebeth kom flygande förbi en dag med en cigarettlimpa under armen och stannade till utanför glasdörrarna.

- Hej, söta Jane, vad är det med dig?
- Ingenting.
- Du ser så spänd ut i ansiktet. Nu är vi ju snart lediga.

Då slutade jag spänna käkmusklerna.

Monas lilla hand med bjällerarmbandet ringlade och dinglade och kunde höras genom larmet från kunderna. Hon var en bra försäljare. När kunden frågade efter rengöringscreme, ställde hon alltid fram både ansiktsvatten och dagcreme. Och om det gick bra, fortsatte hon med nattcreme och ögoncreme. Om det inte gick bra, putade hon med munnen och fingrade

på det ljusblå gosedjuret tills kunderna började visa intresse. Jag brukade studera henne i pauserna mellan mina egna kunder. Två mycket unga tjejer vid min kassa räknade sina pengar medan de viskade till varandra. Valet stod mellan Anaïs Anaïs och Oscar de la Renta. Det var en present till en tredje kompis.

– Vad tycker du? frågade den minsta av tjejerna mig, samtidigt som hon bet sig i underläppen.

– Oscar de la Renta. Den har mest klass.

– Tack. Då tar vi den. Det var jättesnällt.

– Vill ni ha ett varuprov från Karl Lagerfeld?

– Ja, tack.

Pengarna landade på disken, tjejerna log och tackade än en gång. Jag kastade en blick åt Mona och såg rakt in i hennes blå ögon. Hon vände sig om och böjde sig ned efter en hårspray. Min nästa kund var lastbilschaufför. Han sa det själv.

– Jag ska ha cold cream till frugan. Jag är lastbilschaufför.

Många hyllor gapade tomma när vi äntligen kom in i hamn. Vi fyllde på och räknade kassorna. Ytterkläder och väskor åkte fram. Vi la till i rätt tid, våra avlösare stod redo då vi lämnade butiken. Mona och Marie Svendsen gick framför mig till banken och även när vi gick i land. Då vi passerade tullen vände sig Mona om mot mig:

– Du behöver inte lämna ut varuprover till kunderna om de inte själva frågar efter dem.

– Visst, vi ses.

De trippade över golvet, genom tunneln och ut på parkeringsplatsen. Jag dröjde mig kvar vid tavlan med busstider och

följde sedan efter i samma riktning. Det hängde en doft av rosor och något syrligt i avgångshallen, Paris, Givenchy, Arpege.